

Anssi Kullberg (toim.). 2011. *Suomi, terrorismi, Supo: koira joka ei haukkunut. Miksi ja miten Suomi on välttynyt terroristisen toiminnan leviämiseltä?* Helsinki: WSOY, 443 s.

Suomessa on ollut muihin maihin verrattuna kohtuullisen vähän terrorismiksi laskettavaa toimintaa. Syitä ei oikeastaan ole kuitenkaan puuttunut ja vastaavat olosuhteet olisivat saattaneet hyvinkin radikalisoida joitakin ryhmiä tai yksilöitä. Anssi Kullbergin toimittama teos pohtii, miten ja miksi Suomi on säästynyt muutamia yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta terrorismilta. Historiallisten tapahtumien läpikäynnin lisäksi kirjassa omaksutaan näkökulmaksi eräänlainen ”mahdollisen historia” eli kysytään, miksi jotakin ei tapahtunut.

Kirjan alussa listataan muutamia intuitiivisia selityksiä sille, miksi Suomi on välttynyt terrorismilta. Näissä katsannoissa omien kansalaisten radikalisoitumista tai kansainvälisen terrorismin ulottumista Suomeen ei ole tapahtunut, koska Suomi on syrjäinen ja kylmä maa, suomalaiset ovat lainkuuliaista ja konsensushakuista kansaa, Suomessa on ollut hyvä elintaso ja laillisia vaikutuskanavia, suomalaisilla on hyvä koulutustaso ja niin edelleen. Nämä paljastuvat tarkemmassa tarkastelussa kuitenkin eräänlaisiksi myyteiksi, sillä ne eivät ole tarpeeksi selitysvoimaisia ollakseen terrorismin puutumisen varsinaisia syitä. Myöhemmin kirjassa esiteltujen suomalaisten terroristiryhmien historian käsittelyn yhteydessä tulee ilmi, että suurimpia syitä näyttää itse asiassa olleen toiminnan tietty harrastelijamaisuus. Vaikka suunnitelmia ja yrityksiäkin oli mm. Mannerheimin ja tsaari Aleksanteri II:n murhaamiseksi, ne kaikki epäonnistuiivat erinäisistä syistä, joista vähäisimmät eivät liittyneet toimijoiden diletantismiin. Salaseurojen toiminta kääntyi Suomessa helposti myös muuhun hauskanpitoon kuin vihollisiksi miellettyjen surmaamiseen ja toisinaan terroritekoihin muilta tahoilta kerättyjä varoja esimerkiksi sumeilematta ryypättiin ja iskuihin verryteltiin prostituoitujen seurassa. Terrorismin puuttumisen intuitiivisiin syihin olisin itse lukenut mukaan myös Suomen kansainvälisen kvasi-neutraalin roolin: on oletettavaa, että Suomi ei ole houkuteluttu puoleensa samassa määrin esimerkiksi Lontoon ja Madridin pommi-iskujen kaltaisia hankkeita, koska Suomen rooli on ollut neutraalimpi. Terrorismin pelon ei saisi tietenkään antaa ohjailla valtion ulkopoliittikkaa, mutta kiistatta vähempi näkyvyys ja osallisuus vähentävät syitä katkeruudelle ja terrorismille,

ja kääntäen selvä esilläolo joidenkin illegitiimiksi kokemissa operaatioissa voi nostaa riskiä. Myös se on tietysti periaatteessa mahdollista, että liika puolueettomuus radikalisoisi jonkun, mutta sitä voinee pitää kohtuullisen epätodennäköisenä. Epäilemättä on niin, että Suomi on muihin Euroopan valtioihin verrattuna vähemmän altis ulkopuolelta tulevalle terrorismille, koska se ei ole koskaan ollut sen enempää siirtomaavalta kuin alueellinen suurvaltakaan ja toisaalta sisälämpäin tulevalle koska omilla kansalaisilla on ollut enimmäkseen lainkuuliainen eetos ja mahdollisuus poliittiseen vaikuttamiseen laillisia keinoja käyttäen.

Kullbergin johdanto korostaa käytettyjen käsitteiden epä-määräisyyttä (miten terrorismi eroaa esim. valtioterrorismista tai poliittisista murhista) ja toisaalta erityisesti nykykeskustelussa myös tarkoitushakuisuutta: nykydiskurssi on kehystänyt terrorismin paljolti islamisiin. Muslimimaiden sisäisiä kahnaita pidetään helposti terrorismina, kun vastaavasti vaikkapa Meksikon huumesodat, joissa on kuollut jopa 40 000 siviiliä, eivät helposti sellaiseksi määrity. Kullberg onkin epäilemättä oikeassa todettaessaan, että Meksikon tapahtumia käsiteltäisiin terrorismina, jos Meksiko olisi muslimimaa. Myös Leena Malkin artikkeli kouluampumisiin ja Myyrmannin pommi-iskuun liittyvästä uutisoinnista pohtii terrorismin määrittelyn ulottuvuuksia ja seurauksia. Terrorismiksi määrittelyä halutaan toisinaan myös välttää, vaikka poliittista väkivaltaa esiintyisikin, koska halutaan välttää tahallista provokaatiota ja toiminnan eskaloitumista. Toisaalta nykyisin terrorismin torjuntaan (ja tutkimukseen) käytetyt varat ovat lisääntyneet, joten on olemassa taloudellisia insentiivejä määritellä tietynlaista toimintaa terrorismiksi. Viimeiset vuosikymmenethän ovat olleet ”terrorismin aikakautta” lähinnä siksi, että terrorismikortti on hyvin käytännöllinen tiettyjen poliittisten agendojen ajamisen väline. Tilastollisesti tarkasteltuna niin iskujen määrän, niitä suorittavien terroristiryhmien määrän kuin uhrienkin määrän perusteella terrorismin huippukausi ajoittuu 1980-luvun puoliväliin ja siitä lähtien lasku on ollut tasaista kaikissa mainituissa määrissä. Samalla terrorismin painopiste on myös muuttunut siten, että kun se aiemmin oli pääasiassa poliittisesti motivoitunutta, toimii sen motivoijana nykyisin pääasiassa uskonto, olkoonkin, että esimerkiksi radikaali islamismi on sinänsä tietysti poliittinen ideologia. Joka tapauksessa terrorismin määrittely on äärimmäisen kiistanalaista ja diskursiiviset käytännöt tältä osin kehystävät ja rakentavat konflikteja: yhden terroristi on toisen vapaustaistelija. Samoin tietysti myös terrori-iskujen määrän lisääntyminen tai vähentyminen riippuu täysin siitä, mitä pidetään terrorismina ja mitä ei.

Kullberg esittää johdannossa mielenkiintoisen huomion, että Suomessa ei muodostunut muiden Euroopan maiden tavoin ääriivasemmistolaista terroristitoimintaa, koska Neuvostoliitto pystyi Suomessa vaikuttamaan paremmin myöntyväisen eliitin kautta kuin yllyttämällä väkivaltaan. Kimmo Rentolan artikkeli pohtii tarkemmin kommunismin ja terrorismin suhdetta erityisesti siitä perspektiivistä, miksi ääriivasemmistolainen liikehdintä ei Suomessa radikalisoitunut, kuten joissakin muissa Euroopan maissa. Vaikka ääriivasemmistolaiset ajattelivat, että väkivalta on politiikassa kenties tarpeen, sitä ei haluttu käyttää juuri tässä ja nyt monesta eri syystä. Yksilöterrori todettiin ensinnäkin toimimattomaksi keinoksi, eikä toisaalta väkivaltaisia pikkuryhmiä haluttu sooloilemaan sen

enempää SKP:n kuin Neuvostoliitonkaan puolelta. Suomen puolueettomuuspolitiikkaa ei haluttu horjuttaa konflikteilla ja toisaalta laitavasemmistolla oli mahdollisuus vaikuttaa myös parlamentaarisiin keinoihin.

Esipuheen jälkeen kirja jakautuu oikeastaan kolmeen osaa, joista ensimmäinen käsittelee suomalaista terrorismia ja sen puuttumista historian saatossa Verikoirien salaseurasta kylmän sodan aikakauteen. Toinen osio käsittelee kouluampumisten ja jihadismin kaltaisia ilmiöitä ja niiden vaikutuksia nyky-Suomessa. Kolmas osio katsoo Suomen naapurimaihin, Ruotsiin ja Viroon, eräänlaisen vertailukohdan muodostamiseksi (Magnus Ranstorpin ja Heli Tiirmaa-Klaarin artikkelit). Ruotsikin on toiminut lähinnä iskujen suunnittelupaikkana enemmän kuin toteutuspaikkana, mutta Viro puolestaan joutui ns. pronssisoturiikiistan jälkimmäisissä maailman ensimmäisen laajamittaisen kyberhyökkäyksen kohteeksi, mikä saattaa kertoa eräänlaisen ”etäterrorismin” mahdollisesta lisääntymisestä tulevaisuudessa. Tulevaisuudessa saatetaan nähdä enemmän iskuja, joissa saavutetaan terrorismin haluttu vaikutus ilman fyysisiä paikallaoloa ja ilman varsinaisia uhreja vaativaa väkivaltaa.

Historiallinen osuus on hyvin mielenkiintoinen ja valottaa esimerkiksi suomalaisten aktivistien sabotaasioperaatioita Venäjällä itsenäisyyden alkuaikoina (Aleksi Mainion artikkeli). Juha Siltalan artikkeli käsittelee suomalaisen yhteiskunnan rauhoittumisen historiaa ja Christian Jokisen pitkäkössä artikkelissa selvittää Supon arkistojen pohjalta kansainvälisten terroristien Suomi-kytköksiä, jotka kuitenkin paljastuvat käytännössä olemattomiksi. Vaikka kansainvälisiä terroristeja on saattanut Suomessa vieraila ja kansainvälisillä terroristijärjestöillä joitakin kontakteja Suomeen ollakin, mitä luultavimmin niillä ei ole ollut Suomessa varsinaisia soluja tai rakenteita. Suomessa on ollut verrattain tiukka ulkomaalaispolitiikka ja ulkomaalaisvalvonta, mikä osaltaan selittää tätä. Diaspora saattaa tietysti teoriassa tuoda joitakin lähtömaan konflikteja myös vastaanottajamaahan, mutta Suomessa tältäkin on pääosin vältytty. On kuitenkin viitteitä siitä, että vaikka Suomeen kohdistuvan terrori-iskun uhkaa voidaan pitää matalana, eri maiden konflikteihin osallistuvia verkostoja ja ryhmiä tuetaan Suomesta käsin. Kullbergin artikkeli käsittelee näiden ulkomaisten konfliktien ja kansainvälisen islamismin vaikutusta Suomeen.

Nyky-Suomen kontekstissa terrorismia ja sen puuttumista käsittelee mm. Thomas Jokisen artikkeli ääriiliikkeistä. Kaikki ääriiliikkeet ovat keskimäärin Suomessa jääneet hyvin pienimuotoisiksi ja kaatuneet sisäisiin ristiriitoihin ja linjamerimielisyyksiin. Sen kummemmin skinheadeistä kuin Pekka Siitoinista, anarkisteista, ekoterroristeista tai antifasisteistakaan ei ole muodostunut todellista uhkaa. Joitakin yksittäisiä iskuja on toteutettu mm. Eläinten vapautusrintaman ja anarkistiryhmien kaltaisten toimijoiden toimesta, mutta ne ovat rajoittuneet pääosin ilkkivaltaan, josta on vielä matkaa terrorismiin. Liikkeiden on kuitenkin Suomessa ollut periaatteessa kannattavampaa osallistua poliittiseen prosessiin kuin ryhtyä laittomuuksiin ja kaikenlaiset valtavirtaa vastustavat liikkeet on yritetty kuitenkin sisällyttää poliittiseen keskusteluun. Jos erinäisiä epäkohdiksi nähtyjä asioita ei saa ajaa laillisesti, silloin kynnys siirtyä väkivaltaisiin toimiin tietysti alenee, mutta Suomessa ääriiliikkeetkin on enemmän tai vähemmän

otettu osaksi poliittista prosessia ja keskustelua, mikä on myös mahdollistanut niiden kritiikin. Toisaalta, kuten Pekka Riipisen artikkelin pohjalta voisi väittää, terrorismin oletusyleisö ei välttämättä ole vain se maa, jossa isku tapahtuu vaan Internetin muodostama eräänlainen globaali julkisuus. Globaalijihadismi tavoittelee osallistuvaa yleisöä kaikkialla, joten iskun kohteena oleva yksittäinen maa voi oikeastaan olla vain sivuseikka, joka päättyy vain aksidentaaliseksi osaksi terroristijärjestön järjestäytyntä ”viestintää”. Myös islaminvastaiset ryhmittymät ovat tietysti ”globalisoituneet” Internetin aikakaudella ja yksittäisten potentiaalisten terroristien merkittävät viiteryhvät ja keskustelukumppanit eivät välttämättä ole lainkaan fyysisesti Suomen rajojen sisäpuolella.

Kirja on tietysti käsiteltävien tapausten johdosta väkisin-kin valikoima, eikä siinä ole voitu käsitellä kaikkea aiheen kannalta relevanttia. Olisin kuitenkin odottanut, että talous olisi jollakin tavalla enemmän esillä. Suomessa on historiaa taloudellisesta epävarmuudesta, lamasta ja järjestelmän epäoikeudenmukaisuudesta ponnistavaan radikalisoitumiseen jo kenties Lallista ja ainakin Nuijasodasta lähtien esimerkiksi Konikapinan kaltaisiin tapahtumiin. Epäoikeudenmukaiseksi koetut poliittiset ja taloudelliset järjestelmät lienevät terrorismin keskeisin syy kaikkina aikoina ja kaikkina paikoissa ja jonkinlaista radikalisoitumista saattaa tapahtua juuri tässä suhteessa, missä tahansa. Yksittäisiä iskuja ei voi koskaan täysin estää, sillä niiden syyt ovat yksilöiden omassa kokemuksissa. Varsinaisen organisoidumman toiminnan estäminen sen sijaan on mahdollista ja siinä parhaimpana strategia lienee turhan provosoitumisen ja polarisoitumisen estäminen. Terrorismin kannustimiin kun käytännössä lukeutuvat myös turha terrorismihysteria ja polarisaatio, joka auttaa vain radikaaleja ryhmittymiä valtavirtaistumaan. Konkreettisenä tekona tiedustelutoiminnan lisääminen epäilemättä auttaisi. Suomesta kun puuttuu kokonaan ulkomaan siviilitiedustelupalvelu ja tiedustelutoiminta on muiltakin osin kohtuullisen vähän resurssioita. Strategisen tiedon lisäksi tarvitaan myös taktista tiedustelutietoa, koska esimerkiksi 9/11 -iskuista tiedettiin kyllä etukäteen strategisella tasolla (terroristit olivat uhanneet iskeä USA:ta vastaan lentokoneilla), mutta taktinen tieto puuttui (ketkä, millä lennoilla, minä päivänä jne.) ja ilman sitä iskujen ehkäisy on hankalaa. Sanomattakin on selvää, että terrorismintorjunnassa yksilön vapauksien kaltaisia arvoja ei pitäisi kuitenkaan uhrata turvallisuuden nimissä.

PAUL-ERIK KORVELA